

INDEX. 403
Art. V. Solvuntur reliqua objectiones.

DISPUTATIO V.

De Signis. 411

QUESTIO I.

De Vi Significativa Signorum, maxime Vocum.

- Art. I. Quid, & quotuplex sit signum. 412
Art. II. In quo consistat vis significativa signorum. 417
Art. III. Quid, & quomodo significant voces humane. 423
Art. IV. Solvuntur Objectiones. 430

QUESTIO II.

De Veritate.

- Art. I. Quid sit veritas transcendentalis, & predicamentalis. 436
Art. II. In quo consistat veritas predicamentalis. 440
Art. III. Quid sit verificativum propositionis, quid futurivum, contingentis, & necessitatis. 447
Art. IV. Solvuntur Objectiones. 453
Art. V. An propositiones de futuris contingentibus sint determinate veræ, vel falsæ. 459
Art. VI. An aliqua propositio vera possit transire in falsam. 467
Art. VII. Solvuntur Objectiones. 472

DISPUTATIO VI.

De Syllogismo. 480

QUESTIO I.

De Syllogismo in Genere.

- Art. I. An ad conclusionem necessarium sit iudicium de bonitate consequentia. 480
Art. II. An conclusio necessaria se respicit in præmissis. 490
Art. III. Solvuntur objectiones. 493

QUESTIO II.

De Syllogismo in Specie.

- Art. I. Quid, & quotuplex sit, & an detur scientia. 502
Art. II. An scientia, & opinio possint simul stare in eodem intellectu, vel actu. 510
Art. III. An concessis præmissis evidentibus intellectus necessitetur ad conclusionem. 519
Art. IV. Solvuntur Objectiones. 523
Art. V. An concessis præmissis probabilibus intellectus necessitetur ad conclusionem. 528
Art. VI. Solvuntur objectiones adversariorum. 532

PHI.



PHILOSOPHIÆ
PERIPATETICÆ

TOMUS PRIMUS,

SEU

LOGICA.

INTRODUCTIO IN LOGICAM

SIVE

SUMMULÆ.

Logica (ut a quibusdam vocatur) majori, seu diffusiori questionum Dialecticarum expositioni, ex usu jam longissimo præmitti solet Logica (ut appellatur) minor, seu sic dicte Summula: quæ tamen non sunt summa, seu compendium eorum, quæ in reliqua Logica explanantur: sed ut sunt pars nobilior Dialecticæ, quæ precipue inventa Aristoteles magnum sibi nomen promeruit, & quæ vel maxime ad scientias alias addiscendas utilis est, imò necessaria. Quare male illi decipiuntur, qui Summulas hæcæ aspènantur, cetera inutile stramen; namque istarum defectu impediuntur, quominus faciant optatam in aliis disciplinis profectum, ut experientia frequentissima docet. Quia tamen hoc studium incipientibus perdifficile accidit, hos,

hos, ne in principio Philosophiæ statim desperent, juvandos censeo, clara rerum alias obscurarum propositione, & subtilitatum non omnino necessariarum rescissione. Utrique, quantum in me erit, studebo, tum, ut dilucide ad captum etiam incipientium scribam, tum, ut ea, quibus ad scientias alias acquirandas minus opus est, rescindam: quæ tamen, si cui volupe est, profundius rimari, in Casilio, & aliis, facile inveniet.

DISPUTATIO UNICA.

De Tribus Mentis Operationibus.

2. **S**ummula ex more communi in tres partes, seu quaestiones, dividi solent; quia nempe operationes mentis, de quibus agendum est, tres sunt, scilicet *simplex apprehensio, iudicium, & discursus*. Prima mentis operatio, seu *Simplex Apprehensio*, est *intentionalis pura objecti representatio*, ita, ut de hoc nihil affirmet, nihil neget: e. g. dum apprehendo solem, aut diem, Petrum, vel Paulum, quin ullum de iis iudicium feram. Hæc cognitio est per se satis imperfecta, & in suo genere etiam brutis communis, quæ plura per sensus cognoscunt, & intentionaliter sibi representant, quin tamen de ulla re iudicium strictè dictum ferre possint.

Alterta mentis operatio, seu *Judicium*, est *cognitio negans, vel affirmans unum de altero*: ut si dicam: *Sol lucet: Dies est: Petrus est doctus: Paulus non est doctus*. Tertia mentis operatio, seu *Discursus*, aut *Argumentatio est Oratio, vel cognitio, in qua unum ex altero inferitur*: e. g. dum dico: *Sol lucet: ergo dies est: Petrus loquitur: ergo vivit*. Cum autem istæ tres mentis operationes ita inter se ordinentur, ut prima secundam, & hæc tertiam, ordinariæ saltem, præcedat, eodem ordine de iis agit Aristoteles: & de prima quidem agit in libris *Prædicamentorum*: de secunda in libris *Perihermenias*, seu *Interpretationis*: de tertia in libris *Analyticorum, Topicorum, & Elenchorum*: quem ordinem summulae etiam istæ servabunt.

QUÆSTIO PRIMA.

De Prima Mentis Operatione.

ARTICULUS I.

Quid sit Terminus.

3. **T**erminum definit, aut describit Aristoteles primum libro 1. priorum c. 1. & quia istum explicat in ordine ad propositionem, præmittit definitionem propositionis dicens: *Propositio est oratio affirmativa, vel negativa, alicujus de aliquo: dein paulo post eod. cap. de termino ait: Terminum autem voco, in quem resolvitur (vel ut alii legunt: dissolvitur) propositio, ut prædicatum, & de quo prædicatur. Brevius, & clarius ponitur hæc definitio termini: Terminus est id, in quod resolvitur propositio: seu, quod manet, ablata copula: hoc enim intelligitur hic per resolu; nam non intelligitur qualiscumque resolutio, e. g. in materiam, vel formam &c. sed tantum resolutio in subiectum, & prædicatum, ut sumitur ex verbis Aristotelis, modo citatis. Hæc definitio convenit soli subiecto, & prædicato, seu extremis propositionis, quæ sola juxta communissimam omnium sunt termini; nam copula non manet ipsa ablata, ut est clarum, nec in ipsam resolvitur propositio; cum enim copula sit forma, & nexus propositionis, non potest in ipsam resolu; propositio; sicut enim nullum aliud artefactum resolvitur in suam formam, aut nexum, (neque enim statua, aut domus resolvitur in suam unionem, aut figuram, sed his destructis resolvitur in frusta lignea, aut lapidea) ita neque propositio, quæ est artefactum Logicum, resolvitur in suum nexum, aut formam.*

Quare ista definitio convenit omni, & soli, simulque est clarior definitio, ut patebit ex n. 6. ergo, licet non observet omnes alias minutias, tamen est satis bona, & propter auctoritatem Philosophi (a quo non statim in limine Philosophiæ recedendum) est retinenda, sicut retinentur plurimæ aliæ similes. Accedit, quod definitiones termini, ab aliis allatæ, præ-

4 *Pars I. Disp. Unica. Quest. I. Art. I.*
 terquam, quod deserviantur auctoritate Aristotelis, videantur laborare defectibus nequaquam minoribus; præsertim non esse clariore ipso termino definito: e. g. illa: *Terminus est pars ut quod propositionis*: supponit notitiam regule partis, item partis ut quo, & ut quod: quarum explicatio incipientibus Logicis captu valde difficilis est. Item altera: *Terminus est materia propositionis*: supponit notitiam materie, & forme Philosophicæ, quæ non parva indiget explanatione, ut eam Logici capiant. Pariter illa: *Terminus est extremum propositionis*: multa indiget declaratione, ne etiam copula, dum ultimo loco ponitur, videatur esse terminus: & sic de aliis.

4 Pro majori dictorum intelligentia addo, quod propositio tres partes involvat. Prima est *Subiectum*, seu *id*, de quo aliquid affirmatur, vel negatur. Altera *Predicatum*, seu *id*, quod de altero affirmatur, vel negatur. Tertia *Copula*, quæ est *unio*, vel *nexus prædicati cum subiecto*: hæc communiter exprimitur per verbum *Est*. Sic in his propositionibus: *Petrus est homo*: *Petrus non est lapis*: vox *Petrus* est subiectum: vox *Homo*, vel *Lapis* est predicatum: verbum *Est* est copula. Hæc copula aliquando explicite ponitur, ut in adductis propositionibus: aliquando ponitur implicite, ut, si dicam: *Petrus studet*; nam implicite idem significat, ac: *Petrus est studens*.

5. Pari ratione predicatum aliquando explicite ponitur, ut in modo allata propositione: *Petrus est studens*: aliquando autem implicite ponitur, ut si dicam: *Deus est*; nam est idem, ac si dicerem: *Deus est existens*. Aliquando copula omnino tantum subintelligitur, e. g. si dicam: *Deus magnus Dominus*: qui modus enunciandi frequens est apud Rhetores, minus usitatus apud Dialecticos. Addendum, parum referre, sive subiectum, sive predicatum, sive copula, primo, secundo, vel tertio loco ponatur: nam parum refert, sive dicas: *Petrus est albus*: sive: *Albus est Petrus*: seu: *Est Petrus albus*: idem enim sonant hæc propositiones, & apud Dialecticos non attenditur ad ordinem collocationis verborum: sed, an istud de alio affirmetur, an vero aliud de isto: & de quo aliquid affirmatur, illud est subiectum: & quod de altero affirmatur, est predicatum.

6. Ob.

Quid sit Terminus.

6. Ob. 1. Definitio debet esse clarior definito: sed definitio Aristotelis, seu nostra, non est clarior definito: ergo non est bona. ma. est certa, ut infra n. 59. dicitur: mi. prob. definitio hæc explicat terminum in ordine ad propositionem: sed est æque obscurum, quid sit propositio, quam, quid sit terminus: ergo definitio hæc explicat obscurum per obscurum: ergo non est clarior definito. Resp. conc. ma. neg. mi. ad prob. dist. ma. definitio hæc explicat terminum in ordine ad propositionem perfecte cognitam. neg. ma. in ordine ad propositionem tantum imperfecte, & confuse cognitam. conc. ma. & dist. mi. est æque obscurum, quid sit propositio, quam quid sit terminus, si quis velit habere cognitionem propositionis perfectam. conc. mi. si tantum velit habere cognitionem imperfectam, vel confusam. neg. mi. & utramque conseq.

7. Etsi forte æque difficile sit, perfecte cognoscere propositionem, quam perfecte cognoscere terminum, tamen imperfecta, seu rudis notitia propositionis, est omnibus magis obvia; nemo enim ignorat, propositionem esse aliquam affirmationem, aut negationem. Dein sæpe confuse cognoscitur totum, quin cognoscantur discrete partes: patet hoc in navi a longe adnavigante, quæ videtur advenire, quin ejus partes discernantur. Quin imo potest aliquid, quod explicatur in ordine ad alterum, clare cognosci, quin æque clare cognoscatur illud alterum. Sic Angelus comprehendit alicujus saltem creature relationem ad Deum, quæ sine Deo aliquo modo cognito, nequit comprehendere, quin tamen Angelus Deum comprehensive cognoscat. Tandem responderi potest, Aristotelem eodem capite, quo ponit definitionem termini, jam prius posuisse definitionem propositionis (quam etiam nos supra posuimus) & post istam primum ponere definitionem termini; ut scilicet illa prius cognosceretur, & tum in ordine ad illam etiam terminus intelligeretur.

8. Ob. 2. Definitio hæc convenit etiam copule; sed hæc communiter negatur esse terminus: ergo hæc definitio non convenit soli. prob. ma. quando dico: *Est est copula*: verbum *est* (quod est copula) est subiectum: sed hæc definitio convenit omni subje-

subjecto: ergo etiam convenit copulæ. Resp. dist. maj. definitio hæc convenit copulæ formaliter sumptæ, seu copulanti. neg. maj. convenit copulæ materialiter sumptæ. conc. maj. & dist. sic. min. neg. conseq. ad prob. dist. maj. illud est est subjectum, quod est copula hujus propositionis. neg. maj. quod non est copula, sed sumitur tantum materialiter. conc. maj. & conc. min. sub priori distinctione conc. vel neg. conseq. Quid sit verbum est materialiter sumi, dicetur infra num. 26. ubi suppositionem materialem explicabimus.

9. Dices 1. Quando dico: *Petrus est albus*: est vera propositio: tunc tota prior propositio est subjectum: ergo etiam ejus copula, & quidem formaliter copulans, est subjectum: ergo etiam copula formaliter sumpta, seu ut copulans, est subjectum, adeoque terminus: ergo. Resp. conc. ant. dist. conseq. copula formaliter sumpta est terminus respectu illius propositionis, cujus est copula. neg. conseq. respectu alterius propositionis, cujus non est copula. conc. conseq. In dicta propositione complexa primum est non est terminus respectu primæ partis, seu propositionis: *Petrus est albus*: cujus est copula: sed tantum est terminus totius propositionis complexæ, cujus copula non est illud primum est, sed secundum. Ubi nota, non esse absurdum, quod una propositio simplex sit pars, & etiam terminus alterius compositæ, vel complexæ, ut patet in supraposita propositione, & similibus, quæ innumera possent adduci. Multo minus est absurdum, quod plures voces, seu in obliquo, seu in recto, seu nominaliter, seu adverbialiter positæ, possint constitutere unum terminum propositionis, ut si dico: *Petrus Pauli filius nuper vehementer egrotans nunc est sanus*: ubi primæ sex voces tantum conficiunt subjectum.

10. Dices 2. Quando dico: *Petrus est albus*: verbum est formaliter, sive pro sua significatione sumptum, est terminus: ergo copula formaliter sumpta est terminus. prob. ant. In hac propositione continenti verbum est significat idem, ac existit: ergo est terminus. Resp. neg. conseq. Admitto, in ea propositione verbum est esse terminum: sed non admitto, copulam esse terminum; nam in dicta propositione verbum est non tantum est copula, sed etiam est

præ-

prædicatum: sicut in hac propositione, qua dico: *Aliquis Deus est*: alias daretur propositio sine prædicato, quod esse non potest: verbo, quando verbum est non sumitur tantum in vi copulæ, sive, ut significet tantum nexum, vel convenientiam prædicati cum subjecto: sed in vi verbi, hoc est, ut significet idem, ac existit: tunc sicut hæc vox existit non est tantum copula, sed etiam prædicatum, ita etiam vox est: quare nunquam copula formaliter accepta est terminus, sed tantum prædicatum in verbo est subintellectum: sicut etiam contingit in his propositionibus: *Petrus existit*: *Petrus sinitur* &c.

11. Objic. 3. Definitio nostra non convenit termino, nisi quando non est terminus: ergo non est bona. prob. ant. terminus tantum, quando est extra propositionem, est id, in quod resolvitur propositio: sed extra propositionem non est terminus: ergo. min. prob. illud non est terminus, quod non est pars propositionis: sed terminus extra propositionem non est pars propositionis: ergo. Resp. neg. ant. ad prob. dist. maj. terminus tantum, quando est extra propositionem, est id, in quod resolvitur propositio actu: conc. maj. in quod resolvitur potentia. neg. maj. dein etiam neg. min. ad cujus probat. dist. maj. illud non est terminus, quod non est pars propositionis actu: neg. maj. quod neque est pars potentia. conc. maj. & dist. sic min. neg. conseq.

Verba in definitionibus posita (quod bene notandum) ordinarie non significant actum, sed tantum potentiam; non enim requiritur ad definitionem, ut res definita jam actu talis existat, qualis definitur, vel jam actu id faciat, quod per definitionem significatur: sed tantum, ut talis possit existere, vel possit illud facere. Sic homo est animal rationale etiam in somno, quando actu non ratiocinatur: & equus est animal hinnibile, etsi prorsus sileat: imo etiam in rerum natura necdum actualiter existat. Neque dicas, sic nostrum terminum esse tantum potentia terminum, non vero actu; nam negatur illatum; cum etiam homo actu existens, e. g. infans, sit actu animal rationale, licet actu non ratiocinetur.

12. Dices 1. Lignum, etsi possit elaborari in statuum, si nondum est sculptum, seu elaboratum, non potest

potest dici statua: ergo etiam conceptus, vel verbum, licet possit in ipsum resolvi propositio, nondum tamen potest dici terminus, si nondum in eum resoluta est propositio: ergo. Resp. neg. conseq. Lignum non habet ex definitione sua, ut sit statua: neque ordinatur ad hoc, ut sit statua, sed est prorsus indifferens: terminus autem habet ex definitione sua, ut in eum resolvetur propositio. Unde non quidem quodlibet, quod potest esse aliquid, jam hoc esse dicitur, sed tamen illud, quod vi sue definitionis potest tale esse. Sic anima, licet non actu informet corpus, dicitur tamen actu forma corporis: sic etiam in artificialibus index horologii, etiam se junctus ab horologio, & nullo modo indicans horas, tamen dicitur actu index.

13. Dices 2. Terminus mentalis, qui aliquando existit extra propositionem mentalem, nunquam potest fieri hujus pars: ergo terminus mentalis neque potest esse id, in quod resolvitur propositio mentalis. ant. prob. propositio mentalis est indivisibilis: ergo non potest habere partes, & præsertim novas. Resp. dist. ant. terminus mentalis non potest fieri pars propositionis formaliter talis. conc. ant. non potest fieri æquivalenter talis. neg. antec. & conseq. ad prob. conc. ant. & sub eadem dist. conc. vel neg. conseq. Talis terminus mentalis potest fieri, vel est pars propositionis æquivalenter talis, quatenus propositio mentalis indivisibilis æquivalet duobus terminis, objectum extra propositionem representantibus. Similiter etiam propositio mentalis æquivalenter resolvitur in terminos; quia ea destructa possunt dari, vel manere duæ apprehensiones, quæ eodem modo representant objectum, quo modo representabatur a propositione. Et hoc sufficere debet ad terminum; quia omnes terminum definiunt tanquam partem, vel extremum propositionis: nec in questionibus de voce est pluribus contra communem litigandum.

14. Dices 3. Propositio mentalis non habet partes: ergo nec terminos. Resp. dist. ant. non habet partes physicas, aut reales. om. ant. non habet partes metaphysicas, & formales. neg. ant. & sub eadem dist. conc. vel neg. conseq. Sic etiam anima rationalis, licet realiter indivisibilis, & carens partibus physicis, habet tamen partes metaphysicas, scilicet intellectum, voluntatem, & memoriam: sic etiam Deus realiter minime divisibilis in

lis in partes; sed simplicissimus, tamen metaphysice, sive per conceptum, dividitur in plurimas perfectiones, sapientiam, omnipotentiam, justitiam &c.

15. Ob. 4. Definitio bona debet fieri per prædicatum primarium: atqui nostra definitio termini non fit per prædicatum primarium: ergo non est bona. prob. min. prius est constituere propositionem, quam in eam resolvi: ergo resolvi non est prædicatum primarium. Resp. 1. dist. ma. definitio bona, idest exactissima, debet fieri per prædicatum primarium. om. ma. definitio bona, id est, licet minus exacta, tamen utilis ad acquirendam scientiam. neg. maj. & om. min. sub eadem dist. conc. vel neg. conseq. Diximus jam, nostram definitionem non esse omnino exactissimam, attamen ob auctoritatem Aristotelis esse retinendam. Resp. 2. dist. maj. definitio bona debet fieri per prædicatum primarium, relate ad scientiam, a qua definitur. conc. maj. semper per prædicatum absolute primarium. neg. maj. & dist. min. definitio nostra termini non fit per prædicatum absolute primarium. conc. min. non fit per prædicatum primarium relate ad scientiam, a qua definitur. neg. min. & conseq.

Sicut aliqua prædicata inferunt differentiam specificam respectu unius scientiæ, & non respectu alterius, e. g. prædicatum *aurum* infert differentiam specificam inter furtum auri, & furtum argenti respectu Physicæ, non vero respectu Theologiæ: ita etiam aliqua prædicata sunt primaria respectu unius scientiæ, & non respectu alterius. Unde, ut scientia objectum suum definiat per prædicatum primarium, sufficit, si id definiat per prædicatum primarium respectu sui: quod etiam accidit in nostra definitione termini; nam Aristoteles definivit terminum in libro 1. Analyticorum, seu resolutivorum, respectu quorum prædicatum primarium est *resolvi*.

16. Obic. 5. Si terminus est subiectum, aut prædicatum, tunc est id, de quo aliquid affirmatur, aut negatur, vel quod de aliquo affirmatur, aut negatur: atqui terminus neutrum est: ergo non est subiectum, aut prædicatum. prob. min. subiectum, e. g. hujus propositionis: *Petrus est doctus*: est vox, seu conceptus *Petrus*: sed de voce, aut conceptu *Petrus*, non prædicatur, quod sit doctus, ut patet: ergo. Resp.

Resp. dist. maj. si terminus est subjectum, vel prædicatum objectivum; tunc est id, de quo aliquid affirmatur &c. conc. maj. si tantum est subjectum, vel prædicatum formale. neg. maj. & conc. min. dist. conseq. terminus non est subjectum, vel prædicatum objectivum. conc. conseq. formale. neg. conseq. ad prob. min. om. totum.

Subjectum, vel prædicatum objectivum est illud objectum, quod per terminum formalem, id est, per vocem, vel conceptum significatur: ex. gr. per terminum *homo* significatur res aliqua potens ratiocinari, & ista res, prout realiter existit, est subjectum, vel prædicatum objectivum. Subjectum vero, vel prædicatum formale, est conceptus, aut vox significans illud objectum, vel rem, atque pro ipso supponens. Jam vero ad veritatem propositionis tantum requiritur, ut de subjecto objectivo affirmetur prædicatum objectivum, & hæc inter se identificentur: non vero requiritur, ut de se affirmentur, vel inter se identificentur subjectum, & prædicatum formale. Quia tamen termini formales sunt signa, & representationes objectorum, & pro istis supponunt, hinc solemus istis tribuere, quod re ipsa tantum illis convenit: sicut scilicet de imagine, aut statua, e. g. *Æsopi*, dicimus: *Hic est Æsopus*: & si forte imaginem deformem, (qualis nempe fuit) referat, dicimus: *Hic Æsopus est deiformis*: ita etiam dicimus: *Homo est animal rationale*.

ARTICULUS II

Quotuplex sit Terminus.

17. **M**ultiplex est divisio termini: & r. adstruitur ab auctoribus terminus *mentalis*, *vocalis*, & *scriptus*: sicut enim datur talis triplex propositio, ita & terminus. *Mentalis* est, in quem resolvitur propositio mentalis: *vocalis*, in quem resolvitur propositio vocalis: & *scriptus*, in quem resolvitur propositio scripta. Si queras, an etiam detur *terminus objectivus*, Resp. hoc dependere ex eo, an propositio objectiva sit proprie dicta propositio, & non tantum analogice talis: videntur autem

tem Philosophi communius velle, quod propositio objectiva non sit propositio proprie, sed tantum analogice dicta: & quando aliquid vocant terminum objectivum, tantum intelligunt objectum termini mentalis, aut vocalis, vel scripti. Quæstio non est magni momenti.

Adstruitur 2. terminus *significativus*, & non *significativus*. Prior, seu *significativus*, est, qui ex hominum placito, & institutione significat aliquid, sive positivum, sive negativum, e. g. *cælum*, *terra*, *tenebra*. Alter, seu non *significativus*, est, qui nullam ex institutione hominum habet significationem, e. g. *Plictri*, *scindapsis*. Nota tamen 1. Hæc conveniunt soli termino vocali; nam mentalis, seu conceptus, non significat ex institutione hominum, sed ex natura sua: item nullus datur terminus mentalis non *significativus*; quia omnis cognitio est essentialiter representatio alicujus objecti. Nota 2. Terminus non *significativus* non dividitur ulterius; quia divisio ejus ulterior non videtur asserre utilitatem: at vero plures adhuc divisiones sunt termini *significativi*, & plures ejus species ab auctoribus assignantur.

18. Primo enim datur terminus *significativus transscendentalis*, *supertranscendentalis*, & non *transcendentalis*. Primus, seu *transcendentalis*, est, qui convenit omni enti, quales sunt hi sex *res*, *ens*, *verum*, *bonum*, *aliquid*, *unum*. Alter, seu *supertranscendentalis*, est, qui convenit omni enti, & etiam non enti, e. g. *cognoscibile*: si tamen Chimæra in seipsa cognosci possit. Non *transcendentalis* est, qui non convenit omni enti, e. g. *homo lapis*.

Secundo datur terminus *categorematicus*, & *syncategorematicus*. Primus est, qui aliquid ita complete, & determinate significat, ut possit se solo esse saltem prædicatum, ut *homo*, *animal*. Secundus est, qui non ita complete, aut determinate aliquid significat, ut possit se solo esse prædicatum, ut *omnis*, *aliquis*, *nullus*; nam hæ voces se solis prædicari non possunt, sed tantum cum aliquo addito.

Tertio datur terminus *rectus*, & *obliquus*. Prior est, qui exprimitur in casu nominativo, vel formaliter, vel saltem æquivalenter; alter, qui exprimitur

tur in alio casu, e. g. in hac propositione: *Petrus est filius Pauli*: termini *Petrus*, & *filius* sunt recti: at terminus *Pauli* est obliquus. In hac autem propositione: *Materia*, & *forma cum unione* constituentur *compositum*: etiam terminus *cum unione* potest dici esse rectus; quia saltem æquivaleret recto; nam facile potuisset dici; *Materia, forma, & unio, constituunt compositum*. Ex paulo autem ante dictis videtur sequi, etiam casus obliquos, & adverbia, esse terminos syncategorematicos: quidquid autem de hoc sit, parum refert; nam raro occurrit in tota Philosophia hæc acceptio termini categorematici.

19. Quarto datur terminus *communis*, seu *universalis, collectivus, & singularis*. Primus, seu *communis*, est, qui convenit univoce, & divisim, omnibus contentis sub eodem genere, aut specie: sive dein plura actu existant, ut *animal*: sive possint existere, ut *sol, luna*. Alter, seu *collectivus* est, qui convenit pluribus non divisim, sed simul acceptis, ut *plebs, turba*. Tertius, seu *singularis*, est, qui uni tantum determinato univoce competit, ut *Petrus, Paulus*: item *Deus*; quia hæc vox, vel conceptus, non competit pluribus in eadem significatione, sive in ratione significata per nomen; non enim sunt plures Dii, licet sint plures personæ divinæ.

Quinto alius est terminus *finitans*, alius *infini- tans*. Prior est, qui determinate dicit, quid res sit, ut *homo, leo*: alter est, qui, præposita particula *non*, in incertum vagatur, nec explicat, quid res sit, sed tantum, quid non sit, ut *non lapis, non homo*. Ubi notandum, particulam negativam immediate præponendam esse termino, & non copulæ; alias non fieret terminus, vel propositio infinitans, sed omnino propositio negativa; sic: *Petrus est non lapis*: est propositio infinitans: at vero: *Petrus non est lapis*: est propositio negativa.

20. Sexto alius est terminus *concretus*, alius *abstractus*. Prior, seu *concretus*, est, qui significat totum compositum ex subjecto, & forma, ut *albus, niger*: alter, seu *abstractus*, significat solam formam, ut *albedo, nigredo*. *Subjectum* dicitur id, quod denominatur, e. g. *paries*, qui denominatur *albus*: *forma* dicitur id, quod denominat, e. g. *albedo*: unde *albus*

idem

idem significat, ac *res habens albedinem*. Est autem *concretum* triplex, *Metaphysicum, Physicum, & Logicum*. Primum seu *metaphysicum* est, cuius forma est realiter identificata subjecto, e. g. *rationalis, Deus*; nam rationalitas, & Deitas, sunt identificate subjecto, nempe rationali, & Deo. Alterum, seu *physicum*, est, cuius forma est subjecto intrinseca, & physice unita, e. g. *albus, niger*; nam albedo, & nigredo, sunt physice unitæ subjecto albo, vel nigro, e. g. homini. Tertium, seu *logicum* est, cuius forma est extra subjectum, vel saltem secundum se non petit subjecto inesse, e. g. *visus, cognitus*; quia visio, vel cognitio, non est necessario e. g. in Petro, qui *visus* est, sed potest esse in Paulo vidente, & tamen Petrum denominare visum: & per accidens est, quod aliquando visio sit in ipso Petro, dum scilicet iste videt seipsum.

21. Septimo datur terminus *primo intentionalis, & secundo intentionalis*. Prior est, qui rem significat, ut est in se independentem a nostra cognitione, e. g. *homo, animal*. item etiam ipse hic terminus *cognitio*; nam, licet hic terminus significet cognitionem, non tamen significat eam dependentem ab alia cognitione; significat enim suum objectum, scilicet conceptionem mentis, prout est in se, independentem ab omni cognitione eum cognoscente, vel denominante. Alter, seu terminus *secundo intentionalis* est, qui significat rem ut affectam aliqua cognitione, e. g. *genus, species, subjectum, cognitum*, item hic ipse conceptus, vel vox *primo intentionalis, secundo intentionalis*.

Octavo alius dicitur terminus *pertinens*, & alius *impertinens*. Terminus *impertinens* est, qui alium nec excludit, nec infert, ut *album*, respectu *dulcis*; potest enim res esse alba, simulque dulcis, aut amara. Terminus *pertinens* est duplex: alius *pertinens repugnans*, qui scilicet alterum excludit, ut *amarum* respectu *dulcis*: alius *pertinens sequela*, qui scilicet alterum infert, ut *homo* respectu *animalis*: & quidem aliquando unus alterum infert convertibiliter, seu ut ipse vicissim ab altero inferatur: sic se habet *homo* respectu *animalis rationalis*: aliquando vero non infert convertibiliter: & sic se habet *homo* respectu *animalis*. Ex his autem terminis ille,

I. q. 1.

B

qu

qui magis est universalis, dicitur *superior*, qualis in allato exemplo est *animal*: at vero minus universalis dicitur *inferior*, qualis in dato exemplo est *homo*.

22. Nono dicitur alius terminus *univocus*, alius *equivocus*, alius *analogus*. Sed hæc divisio tantum convenit termino vocali; non enim datur terminus *equivocus* in mente; nam cognitio cognoscens hominem Gallum est essentialiter longe alia, quam cognitio cognoscens gallum gallinaceum, licet eadem voce exprimitur. Imo, etsi cognitio utrumque scilicet hominem, & volucrum, simul exprimeret, talis tamen esset, ut neutri soli tota applicari posset, quod tamen ad *æquivocationem* requiritur. Unde hanc divisionem termini posui post alias, termino utriusque, tam mentali, quam vocali convenientes. Est autem terminus *univocus*, qui convenit pluribus in eadem significatione, ut *homo*, *animal*: vel qui convenit etiam tantum uni singulari in eadem significatione, ut *Deus*. ita Arriaga *Disp. 1. in summul. n. 19.* Terminus *equivocus* strictè talis, seu *equivocus a casu* est, qui convenit pluribus sub diversa significatione, ut *Gallus* respectu galli gallinacei, & hominis in Gallia nati: & ut Arriaga *cit. Disp. n. 20.* docet, *Petrus* respectu plurium, qui vocantur hoc nomine; cum quemvis significet diversis accidentibus individuantibus affectum. *Analogus*, seu *equivocus a consilio* est, qui convenit pluribus, in significatione partim eadem, partim diversa, ita, ut uni proprie conveniat, alteri vero propter aliquem ordinem ad illud, vel propter similitudinem cum illo. Sic vox *homo* est terminus analogus respectu hominis veri, & hominis picti: vox *sanus* respectu hominis, & medicinx: vox *videns* respectu hominis, & prati.

23. Plures alias adhuc termini divisiones videre est apud auctores, e. g. divisionem termini in *simplicem*, & *complexum*, in *absolutum*, & *connotativum*, in *copulativum*, & *divisivum* &c. Sed non lubet hic ulterius immorari, & memoriam legentium obruere: cum successive commodius, & clarius, plures terminorum acceptiones sint explicandæ; aliquæ etiam explicatione non indigeant, cum ipsa sua appellatione satis se prodant. Id solum addo, eundem terminum posse sub pluribus divisionibus contineri, imo etiam contineri sub pluribus membris ejusdem

dem divisionis, sub diverso scilicet respectu. Sic terminus *homo* est univocus respectu Petri, & Pauli: & est analogus respectu hominis veri, & picti.

24. Ob. 1. contra dicta *num. 17.* Vox *Pliãtri* est terminus significativus; ergo nullus datur terminus non significativus: nam est eadem ratio de omnibus aliis. prob. ant. *Pliãtri* significat nihil: ergo est terminus significativus. Confirm. Si audio vocem *Pliãtri*, statim intelligo, hominem aliquem loqui: ergo hoc mihi significatur: ergo ea vox est terminus significativus. Resp. neg. ant. ad prob. dist. ant. significat nihil, id est, nullam habet significationem. conc. ant. id est, significat negationem omnis rei, quam significat vox *nihil*. neg. ant. & conseq. Aliud est, habere negationem significationis, seu nullam habere significationem: aliud habere significationem negationis, seu significare negationem: primum convenit voci *Pliãtri*: secundum convenit voci *Nihil*.

Ad confirm. dist. 1. conseq. hoc mihi significatur ex naturali vi illius vocis. conc. 1. conseq. ex vi significandi, quam ea vox habet ex institutione hominum. neg. 1. & etiam 2. conseq. Per terminum significativum non intelligitur signum naturale, quale est e. g. fumus respectu ignis, & vox respectu vite hominis: sed intelligitur signum institutum ab hominibus, qui primi linguas invenerunt. At vox *Pliãtri*, ab aliquo pronunciata, naturaliter quidem significat, eum vivere, aut loqui: sed non fuit ordinata ex institutione hominum, ad significandam vitam, aut locutionem.

25. Ob. 2. contra dicta *n. 18.* Terminus categorematicus est, qui se solo potest esse predicatum: sed terminus syncategorematicus potest se solo esse predicatum: e. g. si dico: *Terminus omnis est syncategorematicus*: ergo. Simili ratione potest probari, quod terminus *equivocus* sit univocus, & terminus abstractus sit concretus &c. Resp. dist. mi. terminus syncategorematicus, id est, hæc vox, vel conceptus *syncategorematicus*, potest esse predicatum. conc. mi. objectum hujus vocis, vel conceptus, seu significatum hujus termini. neg. min. & sub ead. dist. conc. vel neg. conseq. Objectum, vel significatum hujus vocis, vel conceptus, sunt termini *omnis*, *aliquis* &c. qui se solis non possunt esse predicatum.

16 Pars I. Disp. Unica, Quæst. I. Art. III.
 Dices. Legitimæ sunt hæc propositiones: *Nullus est in schola: Aliquis currit: Petrus non est nullus: Perdita sunt omnia*: sed in his termini *nullus, aliquis, omnia*, sunt prædicatum, vel, quod æquivalet, sunt subiectum: ergo. Resp. dist. min. sunt subiectum, aut prædicatum se solis. neg. min. sunt cum terminis subintellectis, qui tamen non jam implicite continentur in ipsis. conc. min. & neg. conseq. Nam in primis tribus propositionibus subintelligitur *homo*: in quarta *entia*. Urgebis. Etiam in adjectivis subintelligitur aliquid, e. g. in propositione: *Petrus est doctus*: intelligitur ens, vel subiectum, quod habet doctrinam: ergo neque adjectiva sunt termini categorematici: hoc est falsum: ergo. Resp. dist. ant. in adjectivis subintelligitur aliquid, jam in ipsis implicite contentum. conc. ant. non contentum. neg. ant. & conseq. Adjectiva, utpote. concreta, includunt jam subiectum, & formam: sic *doctus* exponitur *ens habens doctrinam*: non autem eodem modo termini syncategorematici includunt subiectum, & formam: non enim, nisi ridicule diceres: *Omnis est ens habens omnia*: *Aliquis est ens habens aliquitatem*.

ARTICULUS II.

Quid, & quotuplex sit Suppositio Terminorum.

26. **S**uppositio communiter dicitur esse *usus termini pro aliquo*: estque varia pro vario usu terminorum. Imprimis est *materialis* (quam aliqui, quamvis immerito, negant) estque usus termini pro nuda voce, & non pro suo significato: e. g. si dico: *Homo est dissyllabum*: vel: *Est est copula*. Dein *formalis*, quæ est usus termini pro suo significato: seu pro aliquo, ad quod significandum terminus est institutus: e. g. si dico: *Homo est rationalis*. Utimur autem termino, vel eum supponimus pro suo significato diversimode; nempe aliquando latissime, pro omnibus omnino significatis, ad quæ significatio termini se extendit: e. g. si dico: *Omnis homo est rationalis*; nam hoc de omni prorsus homine dicitur: aliquando utimur termino minus late tantum pro aliquibus ejus significatis: e. g. si dico: *Omnis homo*

Quid, & quotuplex sit Suppositio, &c. 17
homo currit: quod tantum dicitur de actu existentibus, & non de tantum possibilibus: & hinc datur multiplex suppositio termini, ut patebit ex dicendis: item dantur plures terminorum varie supponentium proprietates, de quibus *num. 53*. unde etiam recte docet de *Benedictis l. 3. Logic. qu. 3. c. 5.* quod *significatio termini, & ejus suppositio* non sunt idem, seu differant ut actus primus, & actus secundus: & significatio termini sit aptitudo ejus ad hoc, ut ipsum supponamus, vel eo utamur in oratione: suppositio autem sit actualis usus termini.

Suppositio *formalis* alia est *personalis*, alia *simplex*: in quarum tamen explicatione variant auctores; nam aliqui volunt, suppositionem simplicem tunc dari, quando terminus accipitur pro suo significato secundo intentionali: & personalem tunc, quando terminus accipitur pro significato primo intentionali. Sed non videtur legitima hæc assertio; nam, ut habet communis, cum simplici suppositione non stat descensus ab universali termino ad particulares: & tamen etiam terminus, pro significato secundo intentionali acceptus, patitur descensum: e. g. quando dico: *Omnis species est universale*: legitime descendere possum sic: *Et species humana est universale, & species equina est universale &c.*

27. Alii volunt, suppositionem simplicem tunc dari, quando terminus sumitur præcisè pro significato immediato: personalem vero, quando sumitur terminus pro significato mediato; ajunt autem, significatum immediatum esse rationem aliquam communem: sic, ajunt, significatum immediatum hujus termini *homo* est natura humana in communi: significatum autem mediatum esse individua: sic ajunt, ejusdem termini *homo* significatum mediatum est *Petrus, Paulus &c.*

Alii dicunt, terminum supponere simpliciter tunc, quando accipit significationem secundo intentionalem a prædicato secundo intentionali, ut quando dico: *Homo est species*: supponere autem personaliter, quando terminus non accipit significationem secundo intentionalem a prædicato, sive eam aliunde habeat, ut, quando dico: *Species est universale*: sive eam non habeat, ut, quando dico: *Homo est*

animal. Ratio autem est; quia terminus, talem significationem a prædicato accipiens, non patitur descendere; nam a propositione: *Homo est species*: non possum descendere dicendo: *Et hic homo est species*: & *ille homo est species* &c. Pluribus non opus est, hæc de re litigare; cum hæc suppositio modicum usum habeat in decursu Philosophiæ: sed ordinarie termini accipiantur in suppositione personali.

28. Jam *suppositio personalis* alia est *communis*, alia *singularis*. Ista, seu *singularis* est usus, vel acceptio termini singularis, ut *Petrus*, vel acceptio termini communis, sed affecti signo singulari, ut *hic homo*. Illa, seu *communis* est usus, vel acceptio termini communis, non affecti signo singulari, ut *homo*, *leo* &c. Hæc suppositio communis est quadruplex, nempe *collectiva*, *distributiva*, *disiunctiva*, & *disiuncta*, seu *confusa*. Prima, seu *collectiva* est usus termini pro omnibus suis inferioribus simul acceptis, ut, si dico: *Omnia elementa sunt quatuor*. Altera, seu *distributiva* est usus, vel acceptio termini pro omnibus inferioribus, ita, ut de quolibet seorsim verificetur prædicatum, ut si dico: *Omnis homo est animal*. Tertia, seu *disiunctiva* est usus termini pro omnibus inferioribus, ita ut prædicatum tantum de uno determinate assignabili necessario verificetur, ut si dico: *Aliquis homo currit*. Tandem *disiuncta*, seu *confusa* est usus termini pro inferioribus, ita, ut prædicatum de nullo determinate verificetur, ut in hac propositione: *Aliquis oculus est necessarius ad videndum*; nec enim dexter, nec sinister est determinate necessarius; cum sine alterutro possim videre.

Ubi addendum circa suppositionem distributivam, aliquando distributionem esse completam, scilicet, quando prædicatum convenit omnibus prorsus individuis inferioribus, ut in propositione: *Omne animal est sensitivum*: aliquando autem distributionem esse incompletam, quando prædicatum tantum congruit omnibus inferioribus generibus, vel speciebus, ut in propositione: *Omne animal fuit in arca Noe*; quia non omnia individua, sed tantum omnes species animalium fuere in illa arca. Et quidem prior suppositio complete distributiva dicitur *suppositio pro singulari generum*: altera, seu incompleta

19 *Quid, & quotuplex sit Suppositio, &c.* plete distributiva, dicitur *suppositio pro generibus singularium*. Aliquando etiam hæc distributio est tantum *accommodata*, quando scilicet prædicatum non convenit omnino omnibus inferioribus, sed uno, vel paucis exceptis: e. g. in hac propositione: *Omnes homines peccaverunt in Adam*: ubi debet excipi Beatissima, & Immaculatissima Virgo.

29. Ut autem suppositio est quadruplex, ita etiam est quadruplex *descensus*, & *ascensus*. Est autem *descensus* consequentia deducta a termino communi ad inferiora: *ascensus* autem est consequentia deducta a pluribus terminis particularibus, vel singularibus, ad terminum superiorem, seu communem. Jam *descensus collectivus* fit a termino colectivo per particulam &, necentem terminos, & non propositiones, ut scilicet resultat tantum una propositio, & non duplex, aut multiplex: e. g. quando dico: *Omnes Apostoli sunt duodecim*: ergo *Petrus, & Joannes, & Andreas* &c. sunt *duodecim*, non autem: ergo *Petrus est duodecim*: *Joannes est duodecim* &c. At *descensus distributivus* fit a termino communi supponente distributive per particulam & necentem, non tantum terminos, sed etiam propositiones, ita, ut fiant plures propositiones: e. g. si dico: *Omnis homo est rationalis*: ergo & *Petrus est rationalis, & Paulus est rationalis* &c. Jam *descensus disiunctivus* fit a termino disiunctivo per particulam vel, multiplicantem propositiones, ut resultent plures propositiones, in quarum singulari reperatur prædicatum, ita tamen, ut hoc de uno tantum ex inferioribus necessario verificetur: sic ab ista propositione: *Aliquis Angelus salutavit B. Virginem*: bona est consequentia ad has: Ergo vel *Angelus Michael salutavit B. Virginem*: vel *Angelus Raphael eam salutavit*: vel *Angelus Gabriel eam salutavit*: in quo ultimo prædicatum verificatur.

Tandem *descensus disiunctus*, seu *confusus*, fit a termino disiunctivo, vel confuse accepto, per particulam vel, multiplicantem terminos, & non propositiones, ita, ut maneat una tantum propositio, & prædicatum in nullo inferiore determinate accepto, sed tantum in uno indeterminate accepto, verificetur. Sic si dico: *Aliquis equus est necessarius ad equitandum*:

20 Pars I. Disp. Unica, Quæst. I. Art. IV.
dum: legitime potest inferri: Ergo, vel hic equus,
 vel iste equus, vel ille equus, &c. est necessarius ad
 equitandum: non autem potest inferri: Ergo vel hic
 equus est necessarius ad equitandum, vel iste est ne-
 cessarius, vel ille est necessarius &c. nam, licet hæc
 propositiones in sensu grammaticali videantur æquiva-
 lere priori, tamen in sensu Logico non æquivalent:
 quando enim prædicatum, & copula multiplicatur,
 signum est apud Summulistas, quod prædicatum in ali-
 quo determinato verificetur: quamvis hoc in calore
 disputandi non adeo stricte observetur.

ARTICULUS IV.

Statuntur Regula Suppositionum.

30. **P**rima regula est. Terminus non significativus
 non supponit, nisi materialiter; nam, cum
 nihil aliud a se distinctum significet, non potest pro alio
 supponere, seu substitui. At terminus significativus
 tunc supponit materialiter, quando non accipitur pro
 suo significato, sed pro nuda voce: e. g. si dico: Ho-
 mo est nomen: Est est copula: Leo est dissyllabum.

Secunda regula. Terminus formaliter supponens,
 si potest explicari per aliquem descensum, num. 29.
 explicatum, supponit personaliter, ut ex communi
 dictum num. 26. idque verum est, etsi sit terminus
 secundo intentionalis, ut ibidem dictum: & sic in
 hac propositione: Omnis species est universale, ter-
 minus species, licet secundo intentionalis, supponit
 personaliter; unde terminus communis affectus signo
 universali, aut particulari omnis, nullus, aliquis,
 semper supponit personaliter; quia semper potest
 explicari per aliquem descensum.

31. Tertia regula. Terminus ex se primo intentiona-
 lis, si ratione adjecti prædicati sit secundo intentiona-
 lis, saltem ut plurimum supponit simpliciter; quia
 tunc saltem ordinarie non patitur descensum: e. g. in
 hac propositione: Homo est species: terminus homo
 supponit simpliciter: quia non potest inferri per descen-
 sum: Ergo & hic homo est species, & ille homo est
 species &c. nam sensus illius propositionis est: Natura
 humana in communi confuse cognita est species.

Si

Statuntur Regula Suppositionum. 21

Si autem terminus primo intentionalis non accipit
 significationem secundo intentionalem a prædicato,
 licet hoc sit secundo intentionale, manet suppositio
 personalis: e. g. in his propositionibus: Nullus
 homo est species: Species est universale: Homo est
 cognitus; nam in prima propositione negativa negatur
 prædicatum de subiecto, adeoque non accipit
 ratione illius ullam significationem: in secunda pro-
 positione terminus species independentem a prædicato
 jam habet significationem secundo intentionalem:
 in tertia autem propositione terminus homo non accipit
 a prædicato cognitus significationem secundo
 intentionalem.

32. Nam tunc tantum terminus aliquis, vel subje-
 ctum, accipit significationem secundo intentionalem
 ab adjecto prædicato, quando prædicatum ei non com-
 petit, nisi ut jam antecedenter cognitio per aliam co-
 gnitionem, quæ se jam teneat ex parte subiecti, & non
 importetur præcise a prædicato; sic propositio: Homo
 est species: habet, ut num. 31. est dictum, hunc sen-
 sum: Natura humana confuse cognita est species:
 ubi vides, jam ex parte subiecti tenere se aliquam co-
 gnitionem confusam: in hac vero propositione: Homo
 est cognitus: nulla cognitio se tenet ex parte subiecti;
 neque enim sensus est: Homo cognitus est cognitus;
 sic enim propositio esset identica: sed tantum ejus sen-
 sus est: Homo est aliqua cognitione affectus: ubi
 tantum ex parte prædicati importatur cognitio.
 Accedit, quod in omnibus tribus supra positis pro-
 positionibus detur descensus, ut facile patet confide-
 ranti, adeoque suppositio simplex dari non possit.

33. Quarta regula. Si subiectum propositionis sit
 terminus communis, affectus signo universali omnis,
 nullus, quilibet; supponit distributive, ut patet in-
 ductione. Excipe 1. nisi hæc vox omnis significet;
 idem, ac rotus, ut in propositione: Omnis turba
 quærebat eum tangere. Luc. 6. v. 19. Excipe 2. nisi
 hoc signum omnis sumatur pluraliter; tunc enim ali-
 quando quidem supponit distributive, ut, quando
 dico: Omnes Sancti sunt in cælo: aliquando autem
 supponit collective, ut quando dico: Omnes Apo-
 stoli sunt duodecim: Omnia elementa sunt quatuor.

Excipe 3. Nisi terminus, signo universali omnis affe-

B 5

ctus,

ctus, in ea significatione, in qua hic, & nunc supponit, caret pluribus inferioribus, ad quæ per particulam & possit descendi: e. g. si quis dixisset: *Omnis Deus est omnipotens*: aut si quis Adamo ante Evam conditam ambulante dixisset: *Omnis homo ambulat*; nam in his casibus, cum ex defectu inferiorum non posset fieri descensus per particulam & a terminis *Deus*, & *homo*, isti non supponerent formaliter distributive, sed tantum suo modo æquivalenter, ut *num.* 36. dicemus de termino singulari. Nec dicas 1. juxta omnes a tali termino, vel propositione, eum habente pro subjecto, posse fieri descensum; nam omnes subintelligunt, si terminus habeat inferiora: sicut subintelligunt, si vox *omnis* non significet idem, ac vox *totus*: cumque ordinarie talis terminus habeat inferiora, hinc ei tribuunt denominationem patientis descensum, vel supponentis distributive, desumptam, ut sæpe fit, a potiori: at in nostro casu auctores non adstruunt descensum, aut suppositionem distributivam formaliter talem.

Nec dicas 2. juxta communem auctorum etiam in talibus propositionibus debere posse fieri descensum, qui cum in ipsis fieri non possit cum veritate, hinc tales propositiones esse falsas: sicut falsa est ista: *Omnis homo est sine labe conceptus*; nam contra est. Nemo hucusque dixit, quod propositio: *Omnis homo ambulat*: in casu supra posito sit falsa: neque facile ullus dicet, falsam esse alteram propositionem: *Omnis Deus est omnipotens*: & malam esse hanc argumentationem Christiani contra ethnicum: *Omnis Deus est omnipotens: sed Mars non est omnipotens: ergo non est Deus*. Scilicet, ut recte docet Haunoldus *Logic. pract. p. 1. cap. 2. art. 2. n. 10.* vox *omnis* sæpe significat idem, ac *quicumque*: quæ vox est indifferens ad unum, & plures, ad suppositionem formaliter distributivam, aut tantum æquivalenter talem. Qua autem in significatione accipitur vox *omnis*; utique sæpe desumendum est, vel ex natura termini, cui adjungitur, vel ex aliis adjunctis, vel ex communi acceptione auctorum.

Quinta regula. Si propositio est indefinita, sive talis, cujus subjectum nullo signo, nec universali, nec particulari affectum est, debet suppositio subjecti ordi-

ordinarie desumi ex ipsa natura propositionis; si enim hæc est in materia necessaria, sive necessario vera, subjectum supponit distributive: si tamen prædicatum singulari inferioribus seorsim convenit; alias poterit supponere collective. Sic hæc propositio: *Homo est animal*: significat idem, ac ista: *Omnis homo est animal*: & idem dicendum de propositione negativa: e. g. *Homo non est lapis*. Si vero propositio sit in materia contingenti, seu contingenter vera, ordinarie subjectum supponit disjunctive; nam hoc ipso, quod sit tantum contingenter vera, prædicatum ordinarie non omnibus convenit. Sic ista propositio: *Equus currit*: significat: *Aliquis equus currit*: quin etiam hoc verum est in propositionibus, in quibus de genere prædicatur contingenter species: e. g. hæc propositio: *Animal est homo*: significat: *Aliquod animal est homo*: & idem dicendum de similibus.

34. Sexta regula. Prædicatum propositionis affirmativæ, si sit terminus communis, non supponit distributive, sed disjunctive; nam, si supponeret distributive, tunc dicendo e. g. *Petrus est homo*: sensus esset: *Petrus est & iste homo, & ille homo &c.* atque adeo esset identificatus cum pluribus hominibus, quod est aperte falsum. Quod autem tale prædicatum supponat disjunctive, probatur. Tunc est suppositio disjunctiva, quando potest assignari saltem a Deo aliquid determinatum, in quo verificetur prædicatum: atqui in qualibet propositione, sive universali, sive particulari affirmativa, potest assignari aliquid determinatum, in quo verificetur prædicatum: ergo prædicatum supponit disjunctive. ma. est definitio suppositionis disjunctivæ. min. prob. in his e. g. propositionibus: *Omnis homo est animal*: *Summus Pontifex est homo*: est assignabile aliquid determinatum, in quo prædicatum verificetur, nempe in prima *animal rationale*, in secunda *Clemens XII.* ergo.

Imo quidam volunt, quod etiam in his propositionibus: *Aliquis oculus est necessarius ad videndum*: *Aliquis equus est necessarius ad equitandum*: licet subjectum supponat confuse, non tamen confuse, sed disjunctive supponat prædicatum; quia non significatur quæcumque vaga necessitas, sed necessitas determinata ad videndum, ad equitandum &c. Alii

tamen distinguunt, dicendo, in tali propositione prædicatum quidem supponere disjunctive secundum abstractum, sive obliquum, aut formam, hoc est, secundum necessitatem, quæ determinata est; supponere autem disjunctim, seu confuse secundum rectum, identificatum subiecto, seu secundum id, cuius necessitas est, quodque non est determinatum.

35. Septima regula. Negatio non infinitans, seu quæ facit propositionem negativam, distribuit omnem terminum, quem afficit; unde in propositione negativa universali, e. g. *Nullus homo currit*: distribuitur subiectum, & prædicatum: at vero in propositione particulari: *Aliquis homo non currit*: distribuitur solum prædicatum; quia hoc solum a negatione afficitur. Si vero propositio sit infinitans, tunc distribuit solum illum terminum, cui addita est negatio, ut si dico: *Aliquis homo est non Angelus*: distribuitur tantum *Angelus*, estque sensus: *Aliquis homo est distinctus ab omni Angelo, Michaeli, Gabriele &c.* Ratio istorum est natura particule negativæ, distributive omnia, quæ afficit, excludentis: quæ propterea dicitur *malignantis natura*.

36. Octava regula. Terminus singularis supponit æquivalenter distributive, tam ex parte subiecti, quam ex parte prædicati; hinc propositio: *Petrus est hic homo*: habet hunc sensum: *Omne, quod est Petrus, est omne, quod est hic homo*: & per descensum distributivum: *Et hoc, quod est Petrus, est hic homo*: & illud, quod est Petrus, est hic homo &c. sive: *Est hoc quod est hic homo: & est illud quod est hic homo &c.* ut adeo tam subiectum, quam prædicatum singulare, per descensum æquivalenter distributivum exponatur. Dico æquivalenter; cum enim reipsa non dentur plura inferiora, non potest fieri formalis distributio. Excipe tamen propositiones aliquas de objecto singulari, includente virtualemente distinctionem; nam e. g. hæc propositio singularis: *Hic Pater Divinus est hæc natura Divina*: non potest sic exponi: *Hic Pater Divinus est omnis, qui est hæc natura Divina*; alias enim Pater esset etiam Filius, quod est hæreticum. Quid autem sit distinctio virtualis, dicetur inferius a n. 415.

37. Nona regula. Si de subiecto absolute prædicatur

tur aliquod exercitium physicum, vel actio, subiectum illud non supponit indeterminate, aut disjunctim, seu confuse, sed determinate, seu disjunctive, aut distributive, aut etiam aliquando collective, prout dein additum est, vel signum *omnis*, vel *aliquis*, vel in singulari, vel in plurali; unde in his propositionibus: *Omnis homo currit*: *Aliquis homo loquitur*: *Omnes Apostoli secuti sunt Christum*: est suppositio determinata, seu talis, ut propositiones in aliquo determinato subiecto verificentur. Ratio autem est; quia exercitium physicum, vel actio, aut effectus, non potest procedere, nisi a determinato principio: neque etiam ipsa actio, seu exercitium, quod absolute, seu actualiter procedit, potest esse indeterminate; cum nihil indeterminatum possit actu existere.

Dixi, si absolute prædicatur; nam si tantum conditionate prædicatur aliqua actio, tunc probabiliter locum habet suppositio confusa: e. g. ad hanc propositionem: *Si Petrus habuerit equum, equitabit*: verificandam nullus equus est determinate necessarius; quia Petrus est paratus in quocumque equo equitare: & hæc præparatio animi in Petro est instar alicuius necessitatis, cui possunt subvenire, vel congruere plures equi. Pariter verbum *equitabit* supponit confuse, ut significet: *Aliquam equitationem indeterminate ponet*; quia alia erit, si habuerit equum A, & alia, si habuerit equum B; unde in statu objectivo, seu conditionato, equitatio necdum est determinata, sed determinabitur, si reducat ad statum realem, & absolutum. Et ratio exterior est. Propositio absoluta affirmans aliquod exercitium de suo subiecto, exigit objectum affirmatum, seu exercitium dari in statu reali, in quo nihil potest dari indeterminate: at propositio conditionata non exigit dari objectum suum in statu reali, sed tantum in statu objectivo, in quo utique potest dari aliquid indeterminate: & hinc talis propositionis conditionate verificativum potest esse aliquid indeterminatum, licet verificativum propositionis absolute debeat esse aliquid determinatum.

38. Decima regula. Si de termino communi, tantum de subiecto, prædicatur aliqua necessitas, cui satisfacere possunt plures cause seorsum sumptæ, sive plura

plura inferiora illius termini communis, tunc ille terminus communis, particulari signo affectus, supponit disjunctum, seu confusum. Sic in his propositionibus: *Aliquis equus est necessarius ad equestrandum: Aliquis oculus est necessarius ad videndum*: subiectum supponit confusum; quia de nullo equo, aut oculo, determinate verificatur, quod sit necessarius, ut facile patet consideranti. At, si una tantum causa possit satisfacere necessitati, quæ prædicatur, datur suppositio disjunctiva. Sic in hac propositione: *Aliquis sensus est necessarius ad videndum*: subiectum, seu sensus, supponit disjunctivum, & determinate pro sensu visus; nam in hoc determinate verificatur prædicatum necessarius; cum hic solus ei necessitati satisfacere possit; eo quod per alium sensum videri non possit.

39. Ex occasione notandum, quod in argumentatione per se non liceat mutare suppositionem terminorum; alias sæpe inferretur ex vero falsum: e. g. in hoc syllogismo: *Omnes partes sunt inadæquate distincta a toto: sed omnes partes sunt totum: ergo totum est inadæquate distinctum a toto*: ubi conclusio est falsa; quia scilicet in prima propositione terminus omnes partes sumitur distributive, in secunda vero collective. Idem contingit in hoc syllogismo: *Petrus occidit Paulum: sed Petrus est vox: ergo vox occidit Paulum*: ubi terminus Petrus primo sumitur formaliter, secunda vice autem materialiter.

Notandum etiam, aliquando dici, *propositionem esse de subiecto non supponente*: tunc autem dicitur esse subiectum non supponens, quando subiectum non existit pro tempore importato per copulam: si tamen copula propositionis aliquod tempus importat, vel significat; nam in quibusdam propositionibus, quæ sunt de rebus creatis, & vocantur necessarie, sive æternæ veritatis, copula nullum tempus importat: e. g. in hac propositione: *Omnis homo est animal*. At in propositionibus contingentibus affirmativis, & categoricis, seu absolutis, quando prædicatum significat actuale exercitium, vel formam accidentalem, non potentem existere, nisi in subiecto actu existente, copula importat aliquod tempus: e. g. in his propositionibus: *Petrus fuit currens: Murus est*

albus:

albus: importatur in prima tempus præteritum, in altera præsens; hinc, ut sint de subiecto supponente, debet Petrus extitisse, & murus existere.

40. Ratio est; quia, cum rectum prædicati, & rectum subiecti, debeant identificari, sicut existit rectum prædicati, ita debet etiam rectum subiecti existere: atqui in prima propositione extitit rectum prædicati; alias non potuisset in eo existere forma accidentalis, seu cursus: ergo. Plura vide apud Casilium l. 1. tract. 2. cap. 1. sect. 3. Ex quo ulterius inferitur, propositionem de subiecto non supponente affirmativam esse falsam; cum affirmet etiam existentiam subiecti, quæ non datur: at vero propositionem negativam esse veram; cum implicite neget disjunctivam, vel existentiam subiecti, vel convenientiam prædicati: propositio autem disjunctiva sit vera, modo unum membrum sit verum.

ARTICULUS V.

Solvuntur Objectiones.

41. **O**bj. 1. contra 1. regulam. Vox non significativa, e. g. *Plictri*, non potest esse pars orationis: ergo non datur suppositio materialis. prob. ant. oratio est vox significativa ad placitum: ergo, quod non est significativum, non potest esse ejus pars. Confir. Terminus objectivus non potest esse pars orationis: sed vox non significativa, e. g. *Plictri*, est tantum terminus objectivus: ergo. Resp. neg. ant. ad prob. neg. conseq. Certe, quod datur suppositio materialis, admittitur communissime: quin ipse, qui præcipue ab adversariis citatur Fonseca, *Instit. dial. l. 8. c. 21.* non absolute, & firmiter eam suppositionem negat. Dein pars non debet in omnibus prædicatis convenire cum toto: sic e. g. anima est pars hominis mortalis, quin etiam ipsa sit mortalis: adeoque etiam terminus aliquis potest esse pars orationis significativa, quin ipse sit significativus. Ad confir. dist. maj. non potest esse pars orationis terminus pure objectivus, ita, ut neque sit vox, neque scriptura. om. ma. terminus objectivus, qui est vox, aut scriptura. neg. maj. & dist. sic mi. neg. conseq. tuxta

com-